

**အရှင်အဂ္ဂဝံသ
(အေဒီ ၁၁၆၇-၁၂၀၂)
သဒ္ဒန်တိကျမ်းပြု**

သဒ္ဒန်တိ

သဒ္ဒန်တိသည် မြန်မာနိုင်ငံမှ သီရိလင်္ကာသို့ ပေးသည့် ပထမဆုံးသော တုံ့ပြန် လက်ဆောင် ဖြစ်သည်ဟု 'မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေသမိုင်း'ကျမ်းကို ရေးသားခဲ့သူ အင်္ဂလိပ် အမျိုးသမီး ပါဠိပညာရှင် အမ်အိတ်ချ် ဗိုဒ် (M.H. Bode)က ဆိုခဲ့သည်။ သဒ္ဒန်တိကား သီဟိုဠ်နှင့် ဥရောပတိုက်၌လည်း အထူး ထင်ရှားသည်။ ပါဠိ တိပိဋက၌ တွေ့ရသည့် ပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ရှင်းပြသည့် ကမ္ဘာကျော် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း ဖြစ်သည်။

ကျမ်းစာရေးပြီး၍ နှစ်အနည်းငယ် ကြာပြီးနောက် သဒ္ဒန်တိ စာတော် မှု မိတ္ထူတစ်စောင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ အနရာဓပုရမြို့ရှိ ထင်ရှားလှသော မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်သို့ ဆောင်ယူလာခဲ့ရာ သီဟိုဠ် ရဟန်းတော် များက ဝမ်းမြောက်စွာ ကြိုဆိုကြလျက် သီဟိုဠ်ပညာရှင်များ ရေးသား သည့် သဒ္ဒါကျမ်း အားလုံးထက် သာလွန် ကောင်းမွန်သည်ဟု ချီးမွမ်းကြ သည်။ သဒ္ဒန်တိသည် ထိုခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဠိဘာသာ ကျမ်းကျင် မှုကို ကျော်ကြားစေပြီး ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ယနေ့တိုင် ကျော်ကြားဆဲလည်း ဖြစ်သည်။ ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သည့် ဤကျမ်းသည် ကမ္ဘာ့ယနဗျာကရဏ

နောက်သို့ လိုက်၍ ရေးသားသည်။ ဤကျမ်းကို ယနေ့တိုင် ပါဠိဘာသာ ဂန္ထဝင်ကျမ်းအဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပါဠိပိဋကတ်ကို အခြေခံ သည့် ယင်းသဒ္ဒါကျမ်း၌ အခန်း ၂၅-ခန်း ရှိပြီး ပဒမာလာ၊ ဓာတုမာလာ၊ သုတ္တမာလာဟူ၍ အပိုင်းသုံးပိုင်း ပါသည်။ ဓာတုမာလာ၌ ကျမ်းပြုဆရာ က ပါဠိပုံစံများကို သက္ကတနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြထားသည်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသ

ပုဂံခေတ်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပရိယတ္တိကျမ်းကျင် နှံ့စပ်သည့် မထေရ်ကျော် သုံးပါး ပေါ်ထွန်းခဲ့ဖူးသည်။ ယင်းတို့မှာ ..

- ၁) အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ
- ၂) အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့်
- ၃) အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ရေးသည်။ အရှင်အဂ္ဂ ပဏ္ဍိတကား 'လောကုပ္ပတ္တိပကာသနီ' အမည်ရှိ ကျမ်းကို ရေးသားခဲ့ ကြောင်း အဆိုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းကျမ်း ပုံနှိပ်မှုကို မတွေ့ဖူးချေ။ ထိုဖော်ပြပါ မထေရ်သုံးပါးတို့၏ ဆက်စပ် ပတ်သက်မှုကို သဒ္ဒန်တိကျမ်း နိဂုံး၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြသည် 'သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို အရိမဒ္ဒနပုရ မည်သော ပုဂံမြို့နေ အရှင်အဂ္ဂဝံသ မထေရ် စီရင်၏။ ထိုအရှင်အဂ္ဂဝံသ သည် အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏တူ (နမသား)ဖြစ်၏။ ထိုတူနှင့် ဦးရီး (အရှင် အဂ္ဂဝံသနှင့် အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ)တို့ နှစ်ပါးလုံးသည် အရှင်မဟာအဂ္ဂ ပဏ္ဍိတ၏ ဥပဇ္ဈာယ်ယူ တပည့်များ ဖြစ်ကြ၏။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်အရ အတိအကျ ဆိုနိုင်သည်မှာ သဒ္ဒန်တိ ကျမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပုဂံမြို့၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်သည့် အရှင်အဂ္ဂဝံသ ရေးသားသည်ဟု ဖြစ်သည်။

ဂန္ထဝင်ကျမ်း အလိုအရ အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် ဇမ္ဗူဒီပ (အန္တိယကို ဆိုလိုသည်) တိုင်းသား ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေ ထွန်းကားရာ ပုဂံအထက်ပိုင်းအနီး မြောက်ပိုင်း ကုန်းမြင့်ဒေသရှိ ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းများ၌ နေထိုင်ခဲ့သူများတွင် ပါဝင်၏ဟု ဆိုသည်။

ကျမ်းပြုခေတ်

အခြား ပုဂံခေတ်ပေါ် ကျမ်းများကဲ့သို့ပင် သဒ္ဒန်တိကျမ်း၌လည်း ကျမ်းပြီးနစ်ကို အတိအကျ ဖော်မပြခဲ့သဖြင့် အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ ပေါ်ပေါက်ရာ ခေတ်ကို သေချာစွာ မသိရဘဲ ခန့်မှန်းချက်မျှကိုသာ လေ့လာ တွေ့ရှိရသည်။ သဒ္ဒန်တိ ပေါ်ပေါက်ရာ ခေတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ့သာသနာဝင် ကျမ်းများဖြစ်သည့် သာသနာလင်္ကာရစာတမ်းနှင့် သာသနဝံသပုဒ်ပိကာ ကျမ်းများ၌ 'သာသနာ သက္ကရာဇ် ၁၆၉၇-ခု နှစ်၊ မြန်မာ ၅၁၅-ခုနှစ် (အေဒီ ၁၁၅၃)တွင် ပိဋကတ်သုံးပုံ၏ အခြေပါဒ ဖြစ်သော သဒ္ဓါနည်းနယ၌ လိမ္မာစေခြင်းငှာ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အကုန်နီးနှော ရှာဖွေ၍ ပုဂံ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ မထေရ်က သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ပြုစုသည်' (စာ-၁၁၈) ဟု သဒ္ဒန်တိပဏာမ၌ ဖော်ပြသော ဂါထာကို ကိုးကား၍ ပြဆိုသည်။

ဖော်ပြပါ အဆိုကိုပင် အနောက်တိုင်း ပါဠိပညာရှင်များ ဖြစ်ကြသည့် M.H. Bode (PLB, p. 16), Geiger (PLL, p. 55) နှင့် သီရိလင်္ကာ ပါဠိစာပေ သမိုင်းဆရာ Dr. Malalasekera (PLC, p. 185) တို့ကလည်း ထောက်ခံ တင်ပြကြသည်။

သို့ရာတွင် ဖော်ပြပါ ဂါထာကို လက်ရှိ သဒ္ဒန်တိစာကိုယ် မဏာမ၌ မတွေ့ရဘဲ ရှိသည်။ တွေ့ရှိရသော ဂါထာများတွင် ကျမ်းပြု ခုနှစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဖော်ပြချက် မပါရှိပေ။ တွေ့ရသမျှ သဒ္ဒန်တိကျမ်းစာမူ အားလုံးတွင် ဖော်ပြပါဂါထာ ပျက်ဆုံးနေဟန် ရှိပြီး ယခု တွေ့ရှိရသည့် ဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ -

'သဒ္ဒလက္ခဏာကို သိလိုသူများသည် ပညာရှိများအတွက် ကျွန်ုပ် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်စွာ ရေးသားမည် ဖြစ်သည့် သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို သင်ယူ သင့်၏'

ဟု ဖြစ်သည်။

သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်း၌ ဖော်ပြထားသည့် တိကျ ရက်စွဲပါသည့် ဂါထာကို အခြားသော သုတေသီများလည်း မသိနိုင်ကြသေးပေ။ ထို့ကြောင့် သာသနာလင်္ကာရနှင့် သာသနဝံသတို့ အဆိုမှာ မခိုင်လုံသေးဟု မှတ်ယူသင့်သည်။

လှေသင်း အတွင်းဝန်၏ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း၌မူ သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ကျစွာ မင်းလက်ထက်၌ စီရင်ကြောင်း ဆိုသည်။^၂ ယင်းအဆိုသည် ပိဋကတ်တော်သမိုင်း^၃ အဆိုကို ကိုးကား၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ နှစ်ကျမ်းလုံး၌ အခြားခိုင်လုံသော အထောက်အထား ဖော်ပြချက်များ မပါရှိပေ။

သို့ရာတွင် ထိုနှစ်ကျမ်း၏ အဆိုကို အရှင်သီရိသောဘနမထေရ် စီရင်သည့် 'မဟာဒ္ဓါရနိကာယ သာသနဝံသဒီပနီ' ကျမ်းက ခိုင်လုံသော သာဓကဖြင့် ထောက်ခံထားသည်။ ယင်းကျမ်းတွင် ပုဂံမြို့ သရပါတံခါး အနောက်ဖက်၌ ဂူနှင့်ရှိသော မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတစေတီ ကျောက်စာကို ကိုးကားထားသည်။ ယင်းကျောက်စာကို မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ တပည့်ကြီး အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတက ရေးထိုးခဲ့သည်။

ယင်းကျောက်စာ အဆိုအရ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတသည် သက်တော် ၃၇-နှစ်တွင် ဗုဒ္ဓဂယာ၊ မဟာဗောဓိသို့ ကြွတော်မူသည်။ ၎င်းမှ အပြန် ခရီးတစ်ဝက်အရောက် သာသနာနှစ် ၁၇၁၇-ခုနှစ်၊ ကောဇာ ၅၃၅-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆုတ် ၃-ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ အရက် မတက်မီ ပျံလွန်တော်မူ၏ဟု ဆိုသည်။ ယင်းမှာ အေဒီ ၁၁၇၄-ဖြစ်သည်။

ယင်းကျောက်စာ၌ ဆက်လက် ဖော်ပြသည်မှာ 'အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ ရုပ် ကလာပ်ကို သင်္ဂြိုဟ်သည့် နေရာ၌ စေတီတစ်ဆူ တည်ပြီး၊ ၂-နှစ်ကြာပြီးနောက် ထိုမထေရ်၏ သပိတ်နှင့် သင်္ကန်းများကို ဂူဘုရားတစ်ခု၌ တပည့်ဖြစ်သူ အဂ္ဂပဏ္ဍိတ အရှင်မြတ်က ဌာပနာခဲ့သည်။ ယင်းအဂ္ဂပဏ္ဍိတ အရှင်မြတ်သည် သာသနာ-၁၇၃၁၊ မြန်မာ-၅၄၉ (အေဒီ ၁၁၈၈) တွင် ပျံလွန်တော်မူ၏' ဟု ဖြစ်သည်။

ယင်းကျောက်စာပါ ဖော်ပြချက်ကို ကိုးကားပြီး မဟာဒွါရနိကာယ သာသနဝံသဒီပနီ ကျမ်းပြု အရှင်သီရိသောဘန မထေရ်က အောက်ပါ အတိုင်း ငြင်းဆိုထားသည် 'အကယ်၍ ဗုဒ္ဓဂယာဘုရားဖူးသူ အရှင်မဟာ ပျံလွန်တော်မူချိန် သာသနာနှစ် ၁၇၁၇ (အေဒီ ၁၁၇၄) တွင် အသက် ၃၇-နှစ်သာ ရှိသေးပါလျှင် ထိုအချိန်က သူတပည့် ဖြစ်သူ အဂ္ဂပဏ္ဍိတသည် ရဟန်းတစ်ပါးအနေဖြင့် သိက္ခာ ဘယ်လောက် ရှိပြီနည်း။ ရဟန်း သိက္ခာ ၇-ပါ သို့မဟုတ် အသက် ၂၇-နှစ်ရှိပြီဟုဆိုလျှင် သူ၏ တူဖြစ်သူ အရှင်အဂ္ဂဝံသ အသက်မည်မျှ ရှိနိုင်မည်နည်း။ သာသနာလင်္ကာရတွင် ပြဆိုသည့်အတိုင်း အေဒီ ၁၁၅၃-တွင် သူ(အရှင်အဂ္ဂဝံသ) သဒ္ဓန္နိတိကျမ်းကို ရေးသားနိုင်ပါမည်လော။ သို့ဖြစ်၍ ဝေါဟာရလီနတ္ထဒီပနီနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ ဖော်ပြသည့်အတိုင်း ကျစွာမင်း လက်ထက် (အေဒီ ၁၂၃၄-၅၀)တွင် သဒ္ဓန္နိတိကျမ်းကို ရေးသားကြောင်း ရှင်းပြထားသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် သဒ္ဓန္နိတိရေးသားသည့် ခုနှစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အယူအဆ နှစ်မျိုး ဖြစ်နေသည်။ ယင်းတို့မှာ -

- ၁) အလောင်းစည်သူမင်း (အေဒီ ၁၁၁၇-၆၇) လက်ထက် အေဒီ ၁၁၅၃-တွင် ရေးသားသည် သို့မဟုတ်
- ၂) ကျစွာမင်းလက်ထက် (အေဒီ ၁၂၃၄-၅၀)တွင် ရေးသားသည် ဟု ဖြစ်သည်။

သဒ္ဓန္နိတိကျမ်းတွင် ဖော်ပြသော အကြောင်းအရာများအရမူ ဒုတိယ အဆို ကျစွာမင်း လက်ထက် ရေးသားသည် ဟူသောအချက်ကို ထောက်ခံကြောင်း တွေ့ရသည်။

နိုင်းယှဉ်ခြင်း

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဓန္နိတိကျမ်းကို ရေးသားစဉ် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာဋီကာနှင့် သီဟိုဠ်မြန်မာ ကျမ်းစာပေါင်း ၁၅၀-ကျော်ကို မှီငြမ်း ပြုခဲ့သည်။ ယင်းတို့အနက် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ နာမရှုပပရစ္ဆေဒနှင့် ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယကျမ်းတို့ ပါဝင်သည်။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ကျမ်းကို ဖော်ပြရာ၌ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ အမည်ကိုပါ ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ ပေါ်ထွန်းရာကာလကို အတိအကျ မဆိုနိုင်သော်လည်း သာသနာနှစ် ၁၇၀၇-ခုနှစ်မှ ၁၇၄၀-ထိ (အေဒီ ၁၁၆၄-၁၁၉၇) သီဟိုဠ်ကျွန်း ပုလတို့မြို့၌ မင်းပြုသော ပရက္ကမဗဟုမင်းကြီး လက်ထက် ထိုမင်း၏ကျောင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်၍ ထိုမင်း၏ တောင်းပန်မှုကြောင့် သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ စသည်ကို ပြုစုသော အရှင်သာရိပုတ္တရာထက် ရှေးကျသည်ဟုကား ဆိုနိုင်သည်။ အကြောင်းမူ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၏ သီဟိုဠ်ဘာသာနိဿယ ကျမ်းတစ်စောင် ရေးသားခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် နှစ်ပေါင်း မည်မျှ ရှေးကျသည်ဟု ကား အတိအကျ မဆိုနိုင်ချေ။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် အေဒီ ၁၁ ရာစုထက် စော၍ ပေါ်ထွန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်နိုင်ဟု ပါဠိစာပေသမိုင်း ပညာရှင်တို့ ယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓန္နိတိကျမ်းကို အစောဆုံးအားဖြင့် အေဒီ ၁၂-ရာစုတွင် ရေးသားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

သဒ္ဓန္နိတိစာကိုယ်၌ ဝိနိသဒ္ဓါအဖွင့်တွင် ပါဠိတော်၌ ဝိနိသဒ္ဓါရှိကြောင်း သက်သေပြပြီး 'ကေစိဝါဒ' တစ်ရပ်ကို ထုတ်ပြလျက် ယင်း ကေစိဝါဒကို

ပယ်ထားသည် -

'ကေစိ ပနေတ္ထ သန္ဓိဝသေန အကာရလောပံ သညော ဂါဒိဿ စ ဂကာရဿ လောပံ ဝဒန္တိ တမ္ပိ န ယုဇ္ဇတိ' ^{၇၆}။

ယင်းအပယ်ခံ ကေစိဝါဒကို မောဂ္ဂလ္လာန်ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း 'သံယော ဂါဒိလောပေါ' သုတ်၌ -

'သံယောဂဿ ယော အာဒိဘူတောဝယဝေါ တဿ ဝါ ကွစိ လောပေါ ဟောတိ။ ပုပ္ဖံသာ ဇာယတေ ဂိနိ' ဟု တွေ့ရသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန် သဒ္ဒါကျမ်းမှာ သာသနာနှစ် ၁၇၄၉ (အေဒီ ၁၁၆၅) နောက်ပိုင်းတွင် ရေးသားသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒါနိတိ ကျမ်းသည် အေဒီ ၁၁၆၅-ထက် ရှေးကျသော ကျမ်းလည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။

တစ်ဖန် သဒ္ဒါနိတိ ဓာတုမာလာ၌ ဗုဒ္ဓ-ဓာတ်ကို ဖွင့်ရာတွင် 'ကေစိ ပန ကမ္မေနပိ ဗုဒ္ဓသဒ္ဓဿ သိဒ္ဓံ ကုစ္ဆန္တာ ဧဝံ နိဗ္ဗစနံ ကရောန္တိ "သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါတိ အဓိဂတဂုဏဝိသေသေဟိ ခီကာသဝေဟိ ဗုဒ္ဓိတဗ္ဗောတိ ဗုဒ္ဓေါ"တိ^{၇၇} ဟု ဖော်ပြသည်။ ယင်း၌ အပယ်ခံ စကားရပ်ကို သံပျင်ဋီကာ၌ ^{၇၈} တွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် ဓရဓာတ်ကို ဖွင့်ပြရာ၌ 'ကေစိ ပန ဓမ္မသဒ္ဓဿ ပဝတ္တိ ဝိသယာနံ ဒသဓာဝ ပရိစ္ဆေဒံ ဝဒန္တိ -

ဥညယုမဂ္ဂေ စ နိဗ္ဗာနေ၊ သဘာဝေ အထ ဇာတိယံ။
မာနေ ဝိသယပုညေသု၊ ဘာဝေ ပါဝစနေပိ စ။
ဣမေသု ဒသသုတ္တေသု၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ' ^{၇၉}။

ဖော်ပြပါဂါထာကို သံပျင်ဋီကာ၌^{၈၀} တွေ့ရသည်။ ယင်း သံပျင်ဋီကာကို ပုဂံနရပတိစည်သူ မင်းလက်ထက် သံပျင်အမတ် ပြုစုသည်ဟု သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း^{၈၁} နှင့် ပိဋကတ်သမိုင်း^{၈၂} တို့၌ ပြဆိုကြသည်။ သံ

ပျင်ဋီကာ၌မူ နိဂုံးပင် မပါရှိပေ။ ယင်းဖော်ပြချက် မှန်လျှင် နရပတိစည်သူမင်း အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ (မြန်မာ ၅၃၆-၅၇၃) လက်ထက်တွင် ရေးသော သံပျင်ဋီကာထက် နောက်ကျသော သဒ္ဒါနိတိကျမ်းသည် နရပတိစည်သူမင်း လက်ထက် နောက်ပိုင်း၌ ဖြစ်စေ၊ ထိုမင်းနောက် စိုးစံသော မင်းတစ်ဦးဦး လက်ထက်၌ဖြစ်စေ ရေးသည်ဟု ခန့်မှန်းနိုင်ဖွယ် ရှိသည်။

သဒ္ဒါနိတိကျမ်း၌ ဖော်ပြသော ကျမ်းစာများကို ခုနစ် သက္ကရာဇ် စဉ်ကြည့်သော အခါ ..

- ၁) အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ခန့်မှန်း အေဒီ ၁၁-ရာစု နောက်ပိုင်း
- ၂) မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်း အေဒီ ၁၁၆၅ နောက်ပိုင်း
- ၃) သံပျင်ဋီကာ အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ အတွင်း ဟု ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါကျမ်းစာ သုံးခုအနက် သံပျင်ဋီကာခေတ်နှင့် အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့် အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ ဆရာ ပျံလွန်သည့်နှစ် အေဒီ ၁၁၇၄ တို့မှာ အလွန်းနီးစပ်မှု ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ အကယ်၍ သဒ္ဒါနိတိကျမ်းကို အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ ပျံလွန်ပြီးနောက် ထပ်နှစ် ၅၀-အတွင်း (အေဒီ ၁၁၈၈-၁၂၃၈) အတွင်း ရေးသားသည်ဟု ယူဆလျှင် အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ တွင် မင်းတိုင်ပင် အမတ်ကြီး ဖြစ်နေသူ သံပျင်ဋီကာ ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မရှေးမနှောင်း ဖြစ်၍ လက်ခံနိုင်ဖွယ် ရှိသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် နရပတိစည်သူမင်း (အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂) နောက်ပိုင်း ၁၃-ရာစု၏ ပထမ နှစ်ဝက်အတွင်း ရေးသားခဲ့သည်ဟုလည်း ယူဆနိုင်ဖွယ် ရှိသည်။

ပုဂံ အရှင်ဥတ္တရာဇီဝသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာ ၁၇၁၄ (အေဒီ ၁၁၇၁)တွင် ကြွတော်မူသည်။ ထိုအချိန်၌ အရှင်ဥတ္တရာဇီဝသည် သံဃကံကို အစိုးရသော မင်းဆရာကြီး ဖြစ်နေပြီဟု ကလျာဏီကျောက်စာ၌ အခိုင်အမာ လာသည်။ သို့ရာတွင် ဤအချိန်၌ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့် အရှင်

အဂ္ဂဝံသတို့ဆရာ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတမှာ သက်တော် ၃၅-နှစ်သာ ရှိသေးသည်။ အကြောင်းမူ အေဒီ ၁၁၇၄ ပျံလွန်တော်မူချိန်၌ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ သက်တော် ၃၇-နှစ်သာ ရှိသေးကြောင်း ကျောက်စာ၌ ဖော်ပြထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို အရှင်ဥတ္တရာဇိဝတို့ သီဟိုဠ်သို့ မကူးမီ ကတည်းက ရေးသားသည်ဟူသော ဖော်ပြချက်နှင့်၊ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ၊ အရှင်အဂ္ဂဝံသ၊ အရှင်ဥတ္တရာဇိဝဟူသော ဆရာစဉ်ကို ဖော်ပြသည့် သာသနာလင်္ကာရ၊ သာသနဝံသစကားရပ်တို့မှာ ဆင်ခြင်ဖွယ် ဖြစ်သည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသ ပြုစုသော သဒ္ဒန်တိကျမ်းသည် ပုဂံခေတ်ကတည်းက ကျော်စောခဲ့သောကျမ်း ဖြစ်သည်။ အခါတစ်ပါး၌ ပုဂံသားရဟန်းတော်များ သဒ္ဒါကျမ်း တတ်ကျွမ်းလှသည်ဟု ကျော်ကြားသဖြင့် သီဟိုဠ်သား သဒ္ဒါကျမ်းတတ် ရဟန်းတော်အချို့ ပြိုင်ဆိုင်ရန် ပုဂံသို့ လာကြသည်။ ထိုအခါ ပုဂံသား ရဟန်းတို့က သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ထုတ်ပြကြသည်။ ထိုကျမ်းကို ကြည့်ရှုကြလျက် 'သဒ္ဒါအရာ၌ ဤကျမ်းကဲ့သို့ သီဟိုဠ်မှာလည်း မရှိ။ သည်ကျမ်း၌ လာသည့်အတိုင်း အကုန်ပင် ငါတို့လည်း မတတ်နိုင်' ဟု ဆိုပြီး သီဟိုဠ် ရဟန်းတို့ ပြန်သွားကြကြောင်း ယနေ့တိုင် အစဉ်အလာ ဆိုစမှတ်ပြုကြသည်။

ဆုကြီးပန်ပုဂ္ဂိုလ်

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ပြုစုပြီးနောက် အောက်ပါအတိုင်း ဆုတောင်း အထူးပြုခဲ့သည်-

'အဟံ တု ပရမံ ဗောဓိံ၊ ပါပုဏေယျ မနာဂတေ။
တံ ပတွာ သကလေ သတ္တေ၊ မောစေယျံ ဘဝဗန္ဓနာ^{၁၄}။
'ကျွန်ုပ်သည် အနာဂတ်တွင် မြင့်မြတ်သော ဗုဒ္ဓဘုရား အဖြစ်သို့

ရောက်ပြီး၊ အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့ကို ဘဝအနှောင်မှ လွတ်စေနိုင်သည့်ကိုယ် ဖြစ်ရပါလို၏' ဟူ၍ဖြစ်သည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသကား ဘုရားဆုပန် ပုဂ္ဂိုလ်ထူးကြီး ဖြစ်သည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ^၁ Pali Literature of Burma, p. 16-17
- ^၂ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီ၊ စာ-၇၄
- ^၃ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၊ စာ-၃၈၃
- ^၄ မဟာဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီ၊ စာ - ၃၄၅-၃၄၈။
- ^၅ နီတိဓာတု၊ စာ-၃၆။
- ^၆ Pali Literature of Ceylon, p. 163
- ^၇ နီတိ၊ ပဒ၊ ၃၄၄။
- ^၈ နီတိ၊ ဓာတု၊ ၂၂၇။
- ^၉ သံပျင်ဋီကာ၊ စာ-၂။
- ^{၁၀} နီတိ၊ ဓာတု၊ ၃၃၉။
- ^{၁၁} သံပျင်ဋီကာ၊ စာ - ၄၅။
- ^{၁၂} သာသနာလင်္ကာရ၊ စာ-၁၂၀။
- ^{၁၃} ပိဋကတ်သမိုင်း၊ စာပိုဒ် - ၃၇၅။
- ^{၁၄} နီတိ၊ သုတ္တ၊ စာ-၄၃၂